

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 29 Nisan 2015

Küresel Krizden Çıkış İçin Ücrete Dayalı Büyüme

Küresel *büyük durgunluk* altıncı yılını tamamladı. Gerek IMF ve OECD öngörülere, gerekse tek tek ülke düzeyindeki tahminler, durgunluğun 2020'li yıllara değin yayılabileceğini ve yüksek büyüme döneminin artık kapandığını vurgulamakta. Bir yanda demografik baskılar sonucu nüfusun yaşlanması, bir yandan da başta karbon salımları olmak üzere çevre kirliliğinin içerdiği tehditler sonucunda üretkenlik kazanımlarının yavaşlamasıyla birlikte, kapitalizmin kaçınılmaz iç çelişkilerinin ortaya döküldüğünü görmekteyiz.

***

Bilindiği üzere, iktisadi büyüme iki temel kaynaktan beslenebilir: (1) çalışan sayısında (istihdam) ya da çalışma sürelerinin artırılması ve (2) işgücünün üretkenliğinin yükseltilmesi. Küresel krizin doğrudan doğruya istihdamı vurmuş durumda olduğunu biliyoruz. Üretkenlik kayıpları da küresel krizin ana gerçekleri arasında. Örneğin, kapitalizmin hegemonik gücü Amerikan ekonomisinde 2008'den bu yana üretkenlik artışı sadece binde 7 düzeyinde seyrediyor; bu da yıllık yüzde 2'ye yakın üretkenlik kazanımlarına alışkın Amerikan sanayi için son derece cılız bir oran olarak değerlendiriliyor.

Sabit sermaye yatırımlarındaki yavaşlama (hatta gerileme) üretkenlikteki durgunluğun da ana unsuru. Bankacılık kesimindeki trilyonlarca dolarlık fonlar sabit sermaye yatırımlarına dönüşmek yerine, finansal spekülasyon oyunlarında (*Fed faizleri ne zaman arttıracak?*) harcanmakta. Dolayısıyla talep eksikliği giderek krizin ana açıklayıcısı olarak öne çıkıyor. Tüketim talebinin yeniden canlandırılması ise *ücret artışlarından* geçiyor. Gerçekten de, *ücrete-dayalı büyüme* kavramı küresel durgunluğun aşılabilmesinde önemli bir kavram olarak öne sürülmekte. Bu doğrultuda önemli bir çalışma Londra Kingston Üniversitesi'nden **Engelbert Stockhammer** tarafından paylaşıldı (*).

Ücretli emeğin milli gelirden aldığı payın giderek azalmakta olduğunu biliyoruz. ILO verilerine göre 1970'lerde OECD ülkelerinde emeğin milli gelirden almakta olduğu pay yüzde 72'den, günümüzde %58'e gerilemiş durumda. Stockhammer bu gerilemenin ana nedenini finansal küreselleşme sürecinde görüyor. Özelleştirmeler, sendikasıylaştırmalar ve genel olarak sosyal refah devleti kurumlarının çökertilmesi, bu sonucun kuşkusuz ana kaynaklarından. Kapitalizm, küresel rekabet altında ücretlerin geriletilmesini tek çare olarak görüyor. Oysa, ücretler sadece "maliyet" değil, aynı zamanda bir "talep" unsuru olarak değerlendirildiğinde, kapitalizmin ücretleri baskılandıkça toplam talebi de geriletmekte olduğu ve büyük durgunluk diye anılan sürecin ana kaynaklarını yaratmakta olduğu anlaşılabilir.

Finansal küreselleşmeyle birlikte emeği ile geçinen hane halklarının ücret gelirlerindeki gerilemeye karşın, borçlanma olanaklarını kullanarak tüketim olanaklarını sürdürmeye çalıştıklarını biliyoruz. Borçlanmanın olası kıldığı tüketim talebinin geçici bir süre boyunca büyümenin kaynağını oluşturduğunu; ancak, borçlanmanın sürdürülemez boyutlara ulaştığı günümüzde artık büyümenin bu tür yapay destekler aracılığıyla ivmelendirilemeyeceğini

anlıyoruz. Bu koşullar altında büyümenin yeniden canlandırılması, ücretlerin yükseltilerek tüketim talebinin canlandırılması ve kamu sektörü aracılığıyla da yatırım talebinin artırılmasından geçiyor. Stockhammer'e göre böylesi bir ücret-yönlü büyüme stratejisinin ana unsurları:

- Finansal sistemin yıkıcı spekülasyon faaliyetlerinin denetim altına alınmasına;
- Asgari ücretin yükseltilmesine; ve
- İstihdamı ve işgücü üretkenliğini artırıcı kamu yatırım/üretim stratejilerine

dayandırılmalı. Bu yaklaşım ise günümüzde egemen olan işgücünün esnekleştirilmesi yoluyla ücretlerin geriletilmesine ve kamuda kemer sıkıma dayalı daraltıcı neoliberal istikrar anlayışının terk edilmesini gerektiriyor.

Bu tartışmalar ışığında, neredeyse bir yılı aşkın süredir “*Fed faizleri arttırsa ne olur?*” sorusu yerine, “*istihdam ve ücret gelirleri nasıl artırılabilir?*” sorusuna yanıt aramak çok daha anlamlı değil mi?

(*) Engelbert Stockhammer, *Wage-Led Growth*, Friedrich Ebert Vakfı ve Kingston Üniversitesi Araştırma Tebliği, No 6, Nisan 2015.